

TRANSFORMACE NĚMECKÝCH OZBROJENÝCH SIL PO KONCI STUDENÉ VÁLKY

TRANSFORMATION OF THE GERMAN ARMED FORCES AFTER THE END OF THE COLD WAR

Tomáš KUČERA*

Abstrakt

V červenci 2011 ukončila Spolková republika Německo povinnou základní vojenskou službu. Ukončení povinné vojenské služby je nejvýraznějším krokem probíhající reformy Bundeswehru a pravděpodobně nejzásadnější změnou v historii Bundeswehru vůbec. Současná reforma však není ani zdaleka prvním pokusem o adaptaci Bundeswehru novým podmínkám a novým úkolům. Bundeswehr prochází téměř nepřetržitou transformací od konce studené války. Strategická východiska v různých etapách této transformace jsou předmětem analýzy tohoto článku.

Abstract

In July 2011 Germany abandoned conscription. This step is the most significant part of the ongoing reform of the German Armed Forces (Bundeswehr) and by no stretch also the greatest change in the entire history of the Bundeswehr. The current reform, however, is only the last one in the long line of attempts to adapt the Bundeswehr to post-Cold-War circumstances and missions. The German Armed Forces have been undergoing an almost uninterrupted process of transformation since the end of the Cold War. In the course of the last two decades the anticipated end-state of the reform has been changing accordingly with respect to the changing perception of strategic assumptions. The strategic reasoning behind the distinct reform attempts is to be analysed in this article.

Klíčová slova

Německo; Bundeswehr; reforma ozbrojených sil; povinná vojenská služba; strategické dokumenty.

Keywords

Germany; Bundeswehr; reform of the armed forces; conscription; strategic papers.

Tento text vznikl v rámci projektu „Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a ČR – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém ČR“ s identifikačním kódem VG20102013009.

***

ÚVOD

1. července tohoto roku se Německo rozloučilo s posledními sloužícími branci a několik dní nato přivítalo první dobrovolníky pro vojenskou službu. Bundeswehr tak nastoupil cestu plně dobrovolných ozbrojených sil. Bylo by však chybou se domnívat, že reforma Bundeswehru začala až nyní. Přestože reformní plány ministra obrany Karla-Theodora zu Guttenberga, který kvůli plagiátorské afěře v březnu 2011 rezignoval, a jejich uvádění do praxe současným ministrem Thomasem de Maizièrem znamenají doposud nejradikálnější proměnu Bundeswehru od jeho

---

* E-mail: tok1@aber.ac.uk

založení v roce 1956, německé ozbrojené síly prochází transformací již přes dvě desetiletí, od konce studené války a znovusjednocení Německa.

Primárním a téměř jediným cílem současného reformního úsilí je zvýšit efektivitu nasazení v zahraničních misích, zvláště s ohledem na konsolidaci státního rozpočtu, a tedy nutnost šetřit, kde se dá. Nebylo tomu tak ale po celou dobu transformace. Smyslem tohoto článku je představit průběh dlouhodobé transformace Bundeswehru¹ právě s ohledem na její cíle a důvody tak, jak byly představovány v hlavních strategických dokumentech, především ve „Směrnících obranné politiky“ (*Verteidigungspolitischen Richtlinien, VPR*) a v „Bílých knihách k bezpečnostní politice Německa“ (*Weißbuch zur Sicherheitspolitik Deutschlands*).

Bílá kniha je hlavní strategický dokument k bezpečnostní politice Spolkové republiky Německo. Slouží jako bezpečnostněpolitický program vlády, v němž je významná část věnována aktuální situaci a budoucímu rozvoji ozbrojených sil. Za vytvoření Bílé knihy zodpovídá ministr obrany, její výsledná podoba však vyžaduje schválení vládou. První Bílá kniha vyšla v roce 1969 a další následovaly v letech 1970, 1971/72, 1973/74, 1975/76, 1979, 1983 a 1985. Po skončení studené války vyšly již jen dvě Bílé knihy – v letech 1994 a 2006.² Těmto dvěma dokumentům se zde budeme blíže věnovat.

VPR jsou strategickým dokumentem, v němž ministr obrany představuje základní směry budoucího rozvoje Bundeswehru. Slouží tak jako rámec pro další dokumenty, jako např. Koncepce Bundeswehru (*Konzeption der Bundeswehr*) či Plán generálního inspektora Bundeswehru (*Bundeswehrplan des Generalinspektors*). V období studené války vyšly dvě VPR – v letech 1972 a 1979. Po jejím konci byly další VPR publikovány v letech 1992, 2003 a poslední v květnu 2011.³ Poslední tři VPR budou analyzovány v tomto článku.

Stať článku je rozdělena do čtyř částí. První tři se věnují jednotlivým reformním vlnám. První část se zabývá transformací na počátku devadesátých let a argumentací podanou ve VPR 1992 a v Bílé knize 1994. V druhé části jsou analyzovány reformy za rudo-zelených vlád, přičemž výchozími dokumenty zde jsou kromě VPR 2003 také zpráva komise vedené Richardem von Weizsäckerem či koncepční dokumenty ministrů Scharpinga a Strucka. Třetí část se věnuje současné reformě, již se kromě VPR 2011 týká také zpráva komise pod vedením Franka Jürgena Weise. Jelikož konec povinné vojenské služby považujeme za nejradikálnější proměnu Bundeswehru, strategický diskurz týkající se branné povinnosti a povinné vojenské služby v průběhu celého analyzovaného období je představen ve čtvrté části. V příloze lze nalézt jednoduché a přehledné srovnání základních strategických dokumentů od počátku devadesátých let.

ZNOVUSJEDNOCENÍ A ARMEE DER EINHEIT

V období studené války stálo proti sobě na vnitřní německé hranici, která by byla hlavní frontovou linií případné ozbrojené konfrontace mezi NATO a Varšavskou smlouvou, půl milionu západoněmeckých a čtvrt milionu východoněmeckých vojáků ve vysokém stupni bojové připravenosti. S pádem železné opony a znovusjednocením Německa se bezpečnostní situace kompletně proměnila. „Německo již nadále není frontovým státem. Namísto toho je dnes obklopeno spojenci a přáteli,“⁴ uvozuje novou bezpečnostní situaci VPR z roku 1992. Bílá kniha z roku 1994 pak doplňuje, že věci minulosti je již hrozba, na niž byl Bundeswehr zaměřen, totiž odrazit agresi velkého rozsahu početně silnějších konvenčních sil ve střední Evropě při relativně krátkém čase na rozpoznání hrozby a na přípravu.⁵

Počátek devadesátých let však přinesl nové bezpečnostní problémy. Somálsko, Jugoslávie či Rwanda představily novou éru vnitrostátních a regionálních konfliktů, jejichž řešení může vyžadovat vojenské angažmá mezinárodního společenství. Zvládání krizí a konfliktů tak bylo představeno jakožto nový úkol Bundeswehru již ve VPR 1992.

Německé zapojení do vojenských aktivit mezinárodního společenství však bylo na počátku devadesátých let více než problematické. Na jedné straně byl vývoj blokován ústavně-politickou

překážkou. Již od osmdesátých let panoval na politické scéně konsensus, že *Základní zákon Spolkové republiky* (GG, čl.87a) zakazuje nasazení německých ozbrojených sil mimo spojenecké území. Vláda Helmuta Kohla tuto interpretaci Základního zákona fakticky zpochybnila vysláním vojenského kontingentu do Somálska v srpnu 1993,⁶ ale diskuse na toto téma skončila až s rozhodnutím Spolkového ústavního soudu z července 1994, podle nějž nasazení vojáků v mnohonárodnostních misích pod mandátem OSN či jiné mezinárodní organizace naplňuje podmínky kolektivní bezpečnosti, a je proto v souladu se Základním zákonem. Jak VPR 1992, tak i Bílá kniha 1994 byly vydány před rozhodnutím ústavního soudu, a tak naplňování jejich plánů na vyšší zahraničněpolitickou angažovanost bylo podmíněno právě příznivým objasněním ústavních omezení.⁷

Na druhou stranu pak byla zahraniční akceschopnost Bundeswehru silně omezena jeho strukturou, vybavením a schopnostmi, které byly přes tři desetiletí formovány za jediným účelem obrany proti sovětské agresi, či spíše jejího konvenčního odstrašení. V padesátých letech byl Bundeswehr vystaven tak, aby mohl naplňovat tento účel, ale zároveň se nemohl znovu stát hrozbou pro evropskou bezpečnost a pro demokratický vývoj Německa. Mezi opatřeními, která právě tomu měla zamezit, byla mj. povinná základní vojenská služba a vysoká závislost na brancích při téměř každé činnosti Bundeswehru a vysoká míra integrace Bundeswehru do struktur Severoatlantické aliance a, což je důležitější, s tím související naprostá absence centrálních velitelských struktur. Překonání těchto překážek bylo jedním z hlavních cílů transformace na počátku devadesátých let a zůstalo důležitým tématem i v reformách následujících.

Vedle zahraniční angažovanosti byla transformace Bundeswehru na počátku devadesátých let formována ještě jiným tématem, které bez sebemenších pochyb stálo na samém vrcholu priorit, totiž znovusjednocením Německa a integrací bývalé NDR do Spolkové republiky. S ohledem na novou situaci tak Bílá kniha 1994 rozděluje transformaci Bundeswehru do dvou fází. V první fázi se musel Bundeswehr vypořádat s úkoly, které před něj postavil proces znovusjednocení. „První věc, kterou Bundeswehr musel udělat, bylo rozpustit Národní lidovou armádu, vystavět Bundeswehr ve Východním Německu, zredukovat ozbrojené síly sjednoceného Německa o třetinu a přemístit jejich značnou část.“⁸ Bílá kniha tuto fázi hodnotí jako úspěšně splněnou. „Bundeswehr toho vykonal mnoho v úsilí o dokončení vnitřní jednoty Německa.“⁹ Jeho příspěvek k integraci východoněmecké společnosti tím však neskončil. Povinná základní vojenská služba, píše se v Bílé knize 1994, hraje v nových spolkových zemích vysoce instrumentální úlohu, neboť zakotvuje Bundeswehr jakožto ozbrojené síly jednotného státu v myslích lidí. „Podporuje výměnu názorů a myšlenek mezi mladými lidmi z Východu a Západu a pomáhá tak dokončit vnitřní sjednocení.“¹⁰

Současně se svou rolí při znovusjednocování měla probíhat druhá fáze transformace, při níž se měl Bundeswehr přeorientovat na nové úkoly. Tato reorientace však nesmí být chápána jako úplná změna. Německé strategické plánování na počátku devadesátých let oscillovalo mezi obrannou úlohou Bundeswehru, což bylo vnímáno jako hlavní úkol, nejvíce ohrožující, ale zároveň nejméně pravděpodobný, a zahraniční angažovaností při zvládnutí krizí a konfliktů, čemuž byl dán atribut do budoucna nejčastějšího úkolu pro ozbrojené síly.¹¹ Přestože oba dokumenty jasně deklarují, že regionální konflikty a krize jsou v dané době primárním bezpečnostním rizikem, zahraniční mírové a humanitární mise, jak se píše ve VPR 1992, jsou novým úkolem, který *doplňuje* původní obrannou úlohu.¹²

Navíc předcházení a zvládnutí krizí a konfliktů mělo daleko širší význam než vysílání mírových kontingentů do konfliktních oblastí. V této době byla stále ještě zřetelná nejistota z vývoje ve střední a východní Evropě a hlavně z úspěchu demokratizace Ruska, které stále zůstávalo „jadernou a námořní velmocí a nejsilnější evropskou pozemní vojenskou mocností“. Tento bod ostatně stál v seznamu bezpečnostních rizik a výzev v obou dokumentech na prvním místě před regionálními krizemi a konflikty.¹³ Předcházení konfliktům v Evropě a zajišťování bezpečnosti tak mělo být zabezpečováno mj. vojenskou diplomacií a účastí při procesu kontroly zbrojení a odzbrojování.

Krizový management se však dle strategických plánů měl stát prvořadým úkolem a s ohledem na to bylo zapotřebí Bundeswehr restrukturalizovat a dále rozvíjet. Schopnost zahraničního nasazení v mírových operacích tak mělo zajistit nové rozdělení Bundeswehru na tři složky. Nasazení v zahraničních misích se mělo stát úkolem pro zásahové síly (*Krisenreaktionskräften*) o rozsahu zhruba 50 000 až 60 000 mužů. Největší část ozbrojených sil ale měly tvořit hlavní obranné síly (*Hauptverteidigungskräften*), jež byly do značné míry závislé na brancích a v případě ohrožení na mobilizaci rezerv. Třetí složkou pak měla být základní organizace ozbrojených sil (*Grundorganisation der Streitkräfte*).

Pro hlavní obranné síly znamenalo nové strategické prostředí konzervaci studenoválečné struktury a současně faktické oslabení její bojové síly. „Národní obranné síly jsou systematicky přizpůsobovány zlepšující se bezpečnostní situaci Německa a prodlužující se době od prvního varování k nutné reakci. Strategická situace umožňuje podstatné snížení úrovně připravenosti ozbrojených sil pro případ národní obrany,“¹⁴ stojí v Bílé knize 1994. To však také znamená, že naprostá většina jednotek Bundeswehru ztratila jakoukoli prioritu při rozdělování prostředků pro rozvoj a investice.

Jak už bylo předznamenáno, kromě vyčlenění a vybavení konkrétních jednotek pro potenciální vyslání do zahraničních misí bylo nutné rovněž vytvořit velitelské struktury pro plánování a řízení takových operací. Původně bylo vedení ozbrojených sil v době míru svěřeno plně pod civilní správu ministerstva obrany. Nejvyšší vojenský představitel – generální inspektor – byl víceméně pouze poradcem ministra obrany a kancléře. V jeho pravomoci rozhodně nebylo velení či operační kontrola nad jednotkami Bundeswehru. Za operační připravenost a disciplínu jednotek byli zodpovědní inspektoři jednotlivých složek ozbrojených sil (armáda, námořnictvo, letectvo). Ti se pak zodpovídali přímo ministru obrany.

Od roku 1993 se stav velení a řízení začal výrazně proměňovat. Na úrovni jednotlivých složek vznikly nové operační štáby. V případě letectva a námořnictva sice stačilo rozšířit původní štáby, u armády to však znamenalo vytvořit zcela nové operační velitelství (*Heeresführungskommando*). Na centrální úrovni pak vzniklo Operační velitelství Bundeswehru (*Einsatzführung Bundeswehr*). V rámci ministerstva obrany byl vytvořen Koordinační štáb (*Koordinierungsstab*), skrze nějž mohl generální inspektor nově uplatňovat svou velitelskou autoritu při zahraničních misích.¹⁵

První vlna transformace Bundeswehru na počátku devadesátých let byla sice vedena směrem k vytvoření schopností nezbytných pro účast v mezinárodních mírových operacích, zdaleka se však nedá říci, že jejím cílem bylo vytvoření expediční armády. Přímá agrese na německé území byla sice hodnocena jako velice nepravděpodobná, to však znamenalo pouze to, že si Bundeswehr, alespoň jeho větší část, může užívat relativně klidné období při snížené bojové připravenosti. Rozhodně to však nebylo vnímáno tak, že obranná role by ztratila na významu. „Suverénní stát musí zůstat schopný a připravený se bránit,“ stojí ve VPR 1992. „Obrana je politickou legitimizací existence ozbrojených sil a všeobecné branné povinnosti.“¹⁶ V neposlední řadě pak Bundeswehr hrál významnou společenskou úlohu při integraci bývalé NDR a jejich občanů do Spolkové republiky.

BUNDESWEHR PRO NOVÉ TISÍCILETÍ: ARMEE IM AUSLANDSEINSATZ

V druhé polovině devadesátých let bylo patrné poměrně aktivní zapojení německých sil do mezinárodních misí. Průlomovým v tomto ohledu bylo vyslání vojenského kontingentu o síle přibližně 3000 vojáků do Bosny a Hercegoviny v rámci mise SFOR. Zcela zásadním mezníkem pro další reformu Bundeswehru byla humanitární intervence v Kosovu. Samotné letecké kampaně se sice účastnil jen relativně skromný kontingent čtrnácti bojových letadel, což jako první významné bojové nasazení¹⁷ Bundeswehru sice hraje důležitou úlohu v historii německé zahraničněpolitické a strategické kultury,¹⁸ ve vztahu k další reformě Bundeswehru to mělo důsledky jen nepřímé. Meze faktických možností transformujícího se Bundeswehru odhalila

ambiciózní zahraničněbezpečnostní politika rudo-zelené vlády Gerharda Schrödera, která do mise KFOR v Kosovu vyslala kontingent o síle zhruba 5000 vojáků, čímž celkový počet vojáků v zahraničí dosáhl 7000 a po teroristických útocích z 11. září 2001 a nasazení německých vojáků v Afghánistánu tento počet vysoce překročil hranici 10 000. Po dobu první Schröderovy vlády se tak počet vojáků v zahraničí zčtyřnásobil a tím také výrazně překročil dlouhodobě udržitelné možnosti Bundeswehru.¹⁹

Válka v Kosovu a 11. září ukázaly nutnost reformy ještě z jiného důvodu. Kosovo akcelerovalo vývoj evropské bezpečnostní a obranné politiky a konkrétně na summitu v Helsinkách v prosinci 1999 bylo rozhodnuto o vytvoření expedičních kapacit pro potřeby operací Evropské unie (*Helsinki Headline Goal*) a částečně v reakci na teroristické útoky z 11. září byl na Pražském summitu NATO v listopadu 2002 dohodnut plán na vytvoření Sil rychlé reakce NATO (*NATO Response Forces, NRF*). Zodpovědnost vůči spojencům (*Bündnisfähigkeit*) byla po celou dobu existence SRN jednou ze základních priorit německé zahraniční a bezpečnostní politiky. Až do konce devadesátých let byla ale tato zodpovědnost vnímána jako nutnost udržovat rozsáhlé obranné síly.²⁰ Od konce devadesátých let však bylo stále obtížnější pominout fakt, že zodpovědnost vůči spojencům znamená primárně rozvoj expedičních schopností.

O první reformní pokus za této situace se pokusil ministr obrany Rudolf Scharping. V roce 1999 nechal svolat komisi pod předsednictvím bývalého spolkového prezidenta Richarda von Weizsäckera (*Kommission Gemeinsame Sicherheit und Zukunft der Bundeswehr*; tzv. Weizsäckerova komise). Tato komise vytvořila v květnu 2000 zprávu doporučující rozsáhlou reformu Bundeswehru. Weizsäckerova komise přijala jako východisko své reformy fakt, že Německu nehrozí žádná existenciální hrozba a že jeho zahraničněpolitické závazky vyžadují, aby se struktura a schopnosti Bundeswehru primárně orientovaly na zvládání krizí a konfliktů.

Podle doporučení Weizsäckerovy komise se měl mírový stav Bundeswehru snížit na 240 000 (ze zhruba 330 000), zásahové síly se při tom měly rozrůst z původních 60 000 na 140 000 vojáků. Komise doporučila zachovat povinnou vojenskou službu pro 30 000 branců ročně (v roce 2000 sloužilo zhruba 145 000 branců). Zreformovaný Bundeswehr by měl být schopen vyslat najednou až 16 000 vojáků ve dvou kontingentech o síle brigády.²¹

Ve stejné době jako zpráva Weizsäckerovy komise vyšla také zpráva generálního inspektora Hanse-Petera von Kirchbach (tzv. *Eckwertepapiers*). Ve srovnání s Weizsäckerovou komisí doporučoval generální inspektor von Kirchbach výrazně konzervativnější reformu ozbrojených sil založenou především na snížení stavů na celkových 290 000 vojáků, z toho 84 500 vojáků základní služby sloužících devět měsíců (původně desetiměsíční služba). Z návrhu generálního inspektora pak vycházel vlastní reformní plán ministra Scharpinga. Ten předložil svůj reformní návrh v červnu 2000. Podle tohoto plánu měl být početní stav ozbrojených sil snížen na celkových 282 000 vojáků, z toho 80 000 branců a zrušením rozdělení sil na zásahové a obranné mohlo být až 150 000 vojáků použitelných pro zahraniční nasazení.²² I nadále však teritoriální obrana měla být fakticky primárním úkolem Bundeswehru.²³ Jak uvádí Tom Dyson, cílem Scharpingovy reformy bylo jen přispět ke konsolidaci veřejných rozpočtů a neohrozit výsledky v nadcházejících volbách do Bundestagu. Plná profesionalizace a tím mj. i zrušení náhradní civilní služby by vytvořilo dodatečné náklady a razantnější redukce stavů, a tedy i rozsáhlejší zavírání základen by mohlo ohrozit volební výsledky v postižených regionech.²⁴

Zásadní reformu Bundeswehru, jejímž cílem měla být proměna z obranné v expediční sílu,²⁵ představil ministr obrany Peter Struck (SPD). Není však bez zajímavosti, že toto opuštění konceptu národní obrany je konáno právě ve jménu obrany Německa a jeho občanů. V úvodu VPR 2003, jež představují východiska a směřování jeho reformy, se uvádí:

„*Federace ustavuje ozbrojené síly za účelem obrany. Obrana, jak je dnes chápána, však znamená více než tradiční obranné operace v národních hranicích proti konvenčnímu útoku. Zahrnuje prevenci konfliktů a krizí, společné operace při zvládání krizí a pokrizovou rehabilitaci. Zrovna tak nemůže být obrana geograficky ohraničena, ale naopak je potřeba přispívat k jejímu zabezpečení, kdekoli se ocitne v ohrožení.*“²⁶

Tradiční teritoriální obrana, dle VPR 2003, již nadále neodpovídá bezpečnostněpolitickým požadavkům, a tak i schopnosti a prostředky, které doposud byly udržovány pouze za tímto jediným účelem, už nadále nejsou zapotřebí.²⁷

Nová interpretace obrany státu však nebyla pouze rétorickou kličkou. Tím, že obrana zůstává smyslem existence Bundeswehru a mění se jen způsob jejího aktuálního zabezpečení, slouží VPR 2003 jako silný argument ve prospěch zachování povinné vojenské služby. Je totiž zapotřebí zajistit, aby schopnost provádět obranné operace proti konvenčnímu útoku mohla být obnovena v rozumných časových podmínkách. Branná povinnost je tak prezentována jako nástroj k efektivním a hospodárným expedičním silám.²⁸

Schopnosti k tradiční teritoriální obraně musí být možné obnovit v případě potřeby. Pro dohlednou dobu, dle VPR 2003, takové schopnosti zapotřebí nejsou a Bundeswehr se musí plně zaměřit na úkoly aktuálně relevantní. Na základě VPR proto byla vypracována nová Koncepce Bundeswehru, podle níž se struktura ozbrojených sil má přizpůsobit potřebám nových misí. Oproti původnímu systému, kdy jen menší část ozbrojených sil byla vyčleněna pro zahraniční operace, zatímco hlavní část stále plnila obrannou úlohu, není v nové struktuře výhradně obranné roli ponechána žádná část. Síly Bundeswehru se dle této koncepce mají rozdělit na tři části – zásahové jednotky (*Eingreifkräfte*), stabilizační síly (*Stabilisierungskräfte*) a podpůrné síly (*Unterstützungskräfte*). Celkový početní stav byl plánován na 250 000 vojáků, z toho 195 000 z povolání (*Berufs- und Zeitsoldaten*) a 55 000 pro brance a rezervisty.

Zásahové jednotky byly určeny pro krátkodobé operace vyšší intenzity. 35 000 příslušníků těchto sil bylo rozděleno mezi německý příspěvek k NRF (15 000), *EU Battle Groups* (18 000), pohotovostní síly pro OSN (*United Nations Standby Arrangements System, UNSAS*) o rozsahu až tisíc vojáků a zhruba tisíc příslušníků speciálních sil mělo být ve stálé pohotovosti pro případ evakuace a záchranu německých občanů v zahraničí. Tento poslední úkol měl být ostatně jediný, jež němečtí vojáci mohli v případě nutnosti plnit sami bez spojenců a zahraničních partnerů. Stabilizační síly o velikosti asi 70 000 vojáků pak byly určeny pro dlouhodobé zahraniční mise střední a nižší intenzity. Tyto síly měly být schopny udržovat v zahraničí až 14 000 vojáků v až pěti různých operačních oblastech najednou. Podpůrné síly se 147 500 muži a ženami pak měly zajišťovat podporu zásahových i stabilizačních sil a plnit rutinní úkoly doma a být k dispozici pro případ nasazení na území Německa. Většina z 55 000 plánovaných branců měla sloužit právě v rámci podpůrných sil.²⁹

Zdeněk Kříž ve svém článku z roku 2003 argumentuje, že německé politické i vojenské elity v této době nebyly schopny jednoznačně konstatovat, že vývoj Bundeswehru směřuje k úkolům jiným než obrana teritoria, a lpění na zachování vojenské služby je toho důsledkem.³⁰ Reforma ministra Strucka a její argumentace však tomuto vysvětlení nedává za pravdu. Dle reformních plánů ministra obrany Strucka, jež měly být naplněny do roku 2010, mělo být novým posláním Bundeswehru zajišťování právě zahraničněpolitické akceschopnosti. VPR 2003 sice stále počítaly s národní obranou jakožto jedním ze základních poslání Bundeswehru, mezi úkoly ozbrojených sil se však toto základní poslání promítlo přímo pouze do bodu „ochrana Německa a jeho občanů“ (pro srovnání s ostatními strategickými dokumenty viz příloha). Tento rozdíl mezi posláním a faktickými úkoly částečně vysvětluje (nebo se spíše jen snaží obhájit), proč se měl Bundeswehr svou strukturou přizpůsobit plnění zahraničních misí, ale zároveň zachoval brannou povinnost jako nezbytnou součást těchto zreformovaných sil.

SOUČASNÁ REFORMA: BUNDESWEHR NACH KASSENLAGÉ?

Velká koalice CDU/CSU a SPD pod vedením kancléřky Angely Merkelové schválila v září 2006 novou „Bílou knihu k bezpečnosti politiky Německa a k budoucnosti Bundeswehru“.³¹ Tato Bílá kniha téměř plně přejímá východiska VPR 2003. Strany vládní koalice vedly významnější spor pouze v jednom bodě – nasazení jednotek Bundeswehru při zajišťování domácí bezpečnosti.³²

V ostatních bodech a především v otázce budoucího rozvoje ozbrojených sil představuje Bílá kniha 2006 kontinuitu s reformními plány předchozího ministra obrany Strucka.

Formálně vzato tak Bílá kniha 2006, *de facto* tak i VPR 2003, udávaly základní politická východiska pro reformu, kterou nastartoval ministr obrany Karl-Theodor zu Guttenberg (CSU). Zpráva komise, kterou ministr zu Guttenberg ustavil, tzv. Weiseho komise, také na Bílou knihu 2006 odkazuje. Přesto řešení, které zu Guttenberg svou reformou navrhl, znamená naprosté popření Struckovy reformy, jež právě v roce 2010 měla být dokončena. Až současný ministr obrany Thomas de Maizière vydal v květnu 2011 vlastní VPR odpovídající aktuální podobě reformy.

Zpráva Weiseho komise kromě východisek a politického směřování daného Bílou knihou 2006 představuje také vlastní rámcové podmínky vycházející z aktuálních strategických trendů, na jejichž základě nabízí svá doporučení. Mezi těmito novými podmínkami je např. profesionalizace protivníků, s nimiž se němečtí vojáci musí potýkat, technologické inovace a digitalizace bojové techniky kladoucí zvýšené nároky na profesionalitu vojáků či zpochybňování nutnosti vojenské služby ze strany branců, politiků i samotné německé společnosti. Zásadním předpokladem pro reformu je to, že Bundeswehr musí přispět ke konsolidaci státního rozpočtu. Tento faktor hrál významnou úlohu i ve všech předchozích snahách, nicméně v době globální ekonomické recese, ať už probíhající či doznávající, hraje rozpočet zvlášť zásadní roli. Důležitým aspektem je také fakt, že v současné vysoce proměnlivé bezpečnostní situaci lze jen obtížně předjímat, co od jednotek Bundeswehru bude vyžadovat budoucí mise. Cílem současné reformy by tak mělo být zajištění co nejvyšší flexibility.³³

Asi nejvýznamnějším bodem současné reformy je zrušení povinné základní vojenské služby a její nahrazení dobrovolnou službou. Je pozoruhodné, že k tomuto kroku zavelel ministr za CDU/CSU, kterážto dvojstrana byla historicky nejsilněji spjata s brannou povinností. Jako svého druhu úlitba CDU/CSU je toto ukončení základní vojenské služby prezentováno jen jako „pozastavení“.³⁴ Branná povinnost zůstává zakotvena v Základním zákoně a základní vojenská služba tak může být v případě potřeby reaktivována prostou parlamentní většinou.³⁵

Weiseho komise dále navrhovala radikální redukci početních stavů. Celkový počet vojenského personálu měl klesnout na 180 000 vojáků, 165 000 vojáků z povolání a 15 000 dobrovolníků, civilní personál se měl snížit o třetinu ze 75 000 na 50 000 a samotné ministerstvo obrany se mělo ztenčit o více než polovinu z 3300 na 1500 zaměstnanců. Takto navrhovaná radikální redukce stavů vysloužila celé reformě žurnalistické označení „Bundeswehr podle stavu pokladny“ (*Bundeswehr nach Kassenlage*).³⁶ Navzdory této tvrdé redukci považovala Weiseho komise za možné více než zdvojnásobit počet vojáků v zahraničních misích z aktuálních asi 7000 na 15 000.³⁷

Ke zvýšení flexibility ozbrojených sil bylo navrženo výrazně zjednodušit strukturu Bundeswehru. Rozdělení na zásahové, stabilizační a podpůrné síly, které zavedl ministr Struck, navrhla Weiseho komise zrušit a nadále mělo zůstat pouze základní rozdělení druhů sil na pozemní vojsko, námořnictvo a letectvo. Komise navrhla zrušit také zdravotnickou službu jakožto samostatnou organizační složku. Rovněž řetězec velení měl být výrazně zjednodušen. Množství generálů a štábů již dávno neodpovídalo rozsahu a potřebám Bundeswehru – od konce studené války se počet generálů v poměru k mužstvu téměř zdvojnásobil.³⁸ Za bezúčelné považovala komise např. udržovat divizní úroveň velení a plánování a velení všech zahraničních operací se mělo koncentrovat v *Einsatzführungskommando*, zatímco Operační velitelství zásahových sil (*Kommando Operative Führung Eingreifkräfte*), které vzniklo v rámci Struckovy reformy, mělo být zrušeno. V neposlední řadě se měl generální inspektor nově stát regulérním vrchním velitelem Bundeswehru a inspektoři vojska, námořnictva a letectva veliteli těchto částí – vývoj, k němuž postupně směřovaly všechny reformy.³⁹

Ministr zu Guttenberg se víceméně ztotožnil s podobou reformy právě tak, jak ji navrhla Weiseho komise. Před tím, než jej plagiátorská aféra donutila podat v březnu 2011 demisi, však stihl uskutečnit pouze jeden reformní bod, zato bod vskutku zásadní – „pozastavení“ povinné vojenské služby. V prvním kroku zkrátil délku základní vojenské služby na šest měsíců a následně překonal odpor ve svých domovských stranách proti samotnému zrušení vojenské služby. Přestože

1. července 2011, kdy opustili Bundeswehr poslední branci, již několik měsíců nebyl ve funkci, ukončení povinné vojenské služby bylo plně jeho dílem. Zbývající část reformy musel převzít jeho nástupce Thomas de Maizière. Oproti mladému a energickému ze Guttenbergovi je de Maizière zkušný politik, který možná neoplývá originálními vizemi, je však schopný vyjednat podporu napříč politickým spektrem.⁴⁰

V základních rysech tak de Maizièrova reforma odpovídá plánům ze Guttenberga, v detailech je však o něco měkčí a možná i realističtější. V každém případě se de Maizière může těšit široké podpore jak v rámci koalice, tak i u opoziční SPD. Vojenský expert SPD tak s povděkem komentoval reformní návrhy současného ministra slovy, že de Maizière ukončil ze Guttenbergovu „šílenou reformní jízdu“.⁴¹ Redukce početních stavů tak má být dle současných plánů o něco mírnější (celkový počet vojáků plánován na 185 000) a v zahraničních misích by mělo najednou sloužit pouze 10 000 vojáků oproti 15 000 navrhovaných Weiseho komisí. Také zdravotnická služba má zůstat samostatnou organizační složkou vedle pozemního vojska, námořnictva, letectva a základní organizace ozbrojených sil.

Na rozdíl od svého předchůdce pak de Maizière doprovodil své reformní plány novou VPR. Tento dokument by měl formálně předcházet tak významné proměně obranné politiky, jako je stávající reforma. Přestože de Maizière na základních rysech reformy nic nezměnil, jeho VPR do značné míry mění bezpečnostní a obrannou politiku deklarovanou v Bílé knize 2006 i VPR 2003. Seznam bezpečnostních rizik a hrozeb, jimž Spolková republika musí čelit, je ve VPR 2011 širší než kdy dřív, zahrnuty sem byly například i pandemie a epidemie, důsledky klimatických změn, zneužití informačních technologií či narušování dopravních cest (viz příloha). Takto široký seznam hrozeb tak volně předznamenává základní premisu pro aktuální reformu Bundeswehru – „strategická nejistota“, jež vyžaduje široké a flexibilní spektrum vojenských schopností.

Nemalý politický význam má jistě návrat obrany Německa do čela seznamu poslání i funkcí ozbrojených sil. To však již neznamena, že by Německo potřebovalo rozsáhlé síly teritoriální obrany. VPR 2011 upřesňuje, že teritoriální obrana musí být chápána ve smyslu kolektivní obrany v rámci NATO.⁴² Zde lze slyšet ozvěnu VPR 2003, v nichž bylo deklarováno, že pokud jde o komplexnost a intenzitu, řešení konfliktů a krizí se nijak neliší od operací na podporu spojenců. Oba druhy misí proto vyžadují obdobné vojenské prostředky.⁴³ *Stuttgarter Zeitung* tak srovnává politiku ministrů de Maizièra a Strucka. Zatímco Struck vnesl do německého politického diskurzu větu, že Německo je bráněno i na Hindukuši, dle de Maizièra je německé území chráněno až v Hakkari, což je jedna z hraničních provincií v jihovýchodním Turecku.⁴⁴

Srovnání Strucka a de Maizièra však nemusí být jen úsměvnou hříčkou. Struck na jednu stranu rozšířil koncept obrany Německa zcela mimo konvenční chápání a geografické hranice, zároveň však ozbrojeným silám zadal zaměřit se jen na jeden segment této „obran“ – zahraniční mise. A z tohoto důvodu také ponechal brannou povinnost jako svého druhu pojistku, neboť expedičně zaměřená armáda by vyžadovala mobilizaci rozsáhlých rezerv v případě nutnosti klasické obrany. De Maizièrovy ozbrojené síly jsou asi ještě více expedičně zaměřeny, než měl být Bundeswehr dle Strucka, rétoricky jsou však stejně dobré pro obranu či domácí nasazení jako pro zahraniční mise. Díky této flexibilitě se de Maizière může obejít bez branců. Ačkoli i VPR 2011 odkazují na potřebu v případě nutnosti posílit stálé síly, za tímto účelem však již musí postačovat pouze rezervisté a dobrovolně sloužící, pomineme-li ústavní možnost obnovení povinné vojenské služby, s níž VPR 2011 rovněž počítá.

Přestože se ministři obrany ze Guttenberg i de Maizière občas ohrazovali proti označení reformy „*Bundeswehr nach Kassenlage*“, zcela zásadní vliv hospodářské recese na spuštění reformy popřít nelze. Dle původních plánů měl rezort obrany přispět ke konsolidaci spolkového rozpočtu rozsáhlými škrti ve výši 8,3 miliard eur v rozmezí čtyř let, k čemuž bylo zapotřebí snížit stavy až o 40 000 vojáků z povolání. S ohledem na aktivní angažmá německých vojáků v Afghánistánu, Libanonu či u somálských břehů nebylo možné pouze seškrtat jednotky. Přestože de Maizière později dokázal u ministra financí vyjednat zmírnění podmínek finančních škrtů pro jeho rezort, reforma už měla svůj jasný směr a cíl.⁴⁵

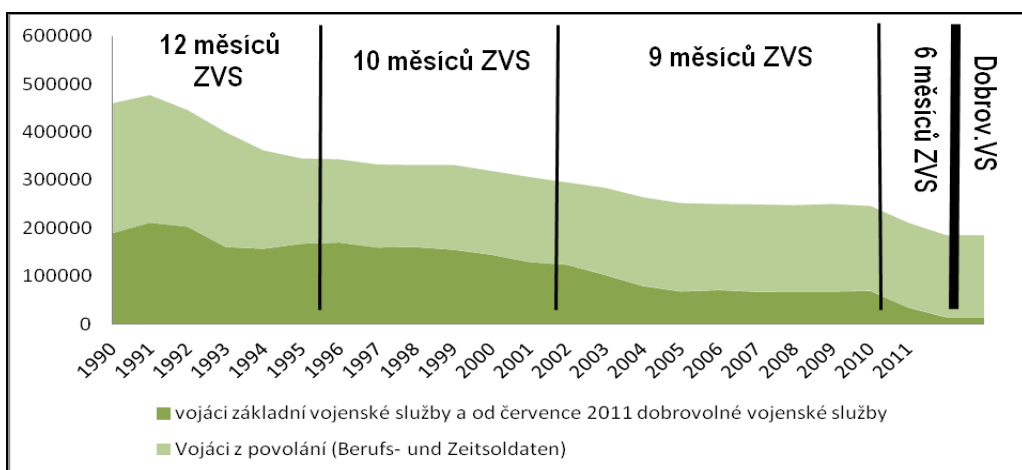

BRANNÁ POVINNOST

Současná reforma ruší povinnou vojenskou službu, která byla po více než pět desetiletí jednou ze základních charakteristik Bundeswehru. Přesto s ohledem na vývoj bezpečnostní situace v Evropě v posledních dvaceti letech lze říci, že německá povinná vojenská služba byla zvláštnost, možná i kuriozita založená spíše na vnitropolitických důvodech než na strategické nutnosti či alespoň výhodnosti. Kerry Longhurst například argumentoval v roce 2003 tím, že hlavní příčina zachovávání povinné vojenské služby je historické povahy (*path dependency*) a leží v přetrvávající a stále propagované víře, že bez branců by Bundeswehr mohl být ohrožením demokracie uvnitř Německa a ohrožením mezinárodního řádu vně.⁴⁶ V této části se tak zaměříme na argumenty, jimiž strategické dokumenty v posledních dvaceti letech hájily právě brannou povinnost a povinnou vojenskou službu, a jak se s těmito argumenty vyrovnala VPR 2011, v níž se povinná vojenská služba ruší.

Začneme však důvody, pro něž byla branná povinnost ve Spolkové republice ustavena. Snahou Adenauerovy vlády bylo dosažení rovného postavení poválečného Západního Německa v mezinárodním systému cestou integrace v západních bezpečnostních a politických strukturách. Obnovení německé armády bylo prostředkem k takovému zrovnoprávnění. Za situace, kdy by Německo bylo hlavním frontovým státem při případné vojenské konfrontaci mezi západním a východním blokem, byla rozsáhlá pozemní armáda vnímána jako nutnost. Pro vydržování půlmilionové armády a případné posílení na bojovou sílu o milionu mužů by bylo bez branné povinnosti a povinné vojenské služby nemyslitelné.

Vedle strategického argumentu pro brannou povinnost však pro její zavedení velice hlasitě hovořila také historická zkušenost. Branná povinnost měla zajistit otevřený vztah mezi společností a armádou a tím zamezit opakování situace, kdy plně profesionální Reichswehr (armáda Výmarské republiky) svou izolací od společnosti – vybudováním pomyslného státu ve státě – usnadnil nástup nacistů k moci. Branná povinnost proto měla přímo sloužit k zachování demokratického systému v poválečném Západním Německu.⁴⁷ Jak strategická argumentace, tak i odkaz na civilně-vojenské vztahy zůstaly v přízpůsobené formě základními body obhajoby pro zachování povinné vojenské služby v Německu.

1 Podíl branců v Bundeswehru (vývoj od roku 1990)⁴⁸

Na začátku devadesátých let však bylo konstatováno, že Německo přestává být frontovým státem a konvenční útok velkého rozsahu, na jehož odražení či odstrašení byl Bundeswehr zbudován, je vysoce nepravděpodobný. I za této situace však schopnost obrany Německa zůstala fundamentální funkcí ozbrojených sil, základní legitimizací jejich existence a rovněž tak i základní

legitimizací pro zachování branné povinnosti. Navíc kvůli snižování počtu aktivních sil, které umožnila nová bezpečnostní situace, se závislost Bundeswehru na mobilizovatelných rezervách ještě zvyšuje.⁴⁹ Bílá kniha 1994 však také uvádí, že spektrum důvodů je daleko širší. „Bundeswehr zůstává braneckou armádou z historicko-politických, bezpečnostních, společenských a vojenských důvodů.“ Všeobecná branná povinnost je dle Bílé knihy 1994 součástí obranné kultury Německa, neboť skrze ni je demonstrována ochota jednotlivých občanů převzít svůj díl zodpovědnosti za ochranu svého státu. Konkrétně pak branná povinnost plní tři základní funkce:

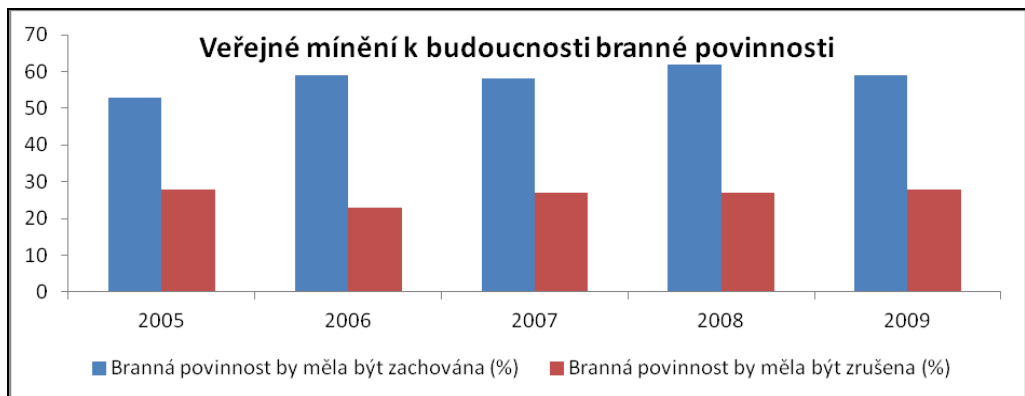
1. pojí ozbrojené síly se společností;
2. zajišťuje ozbrojeným silám lidské zdroje v dostatečné kvantitě i kvalitě;
3. pomáhá při vnitřním sjednocení.

Při zajišťování rekrutace však nejde jen o dostatečné množství zdravých a silných mužů schopných vojenské služby. Díky branné povinnosti se Bundeswehr označoval za „inteligentní sílu“, neboť se jeho mužstvo skládalo ze všech vrstev společnosti. Bílá kniha pak konkrétně hovoří o tom, že branná povinnost zajišťuje „profesionalitu“ Bundeswehru, přičemž „profesionalitou“ je myšlena širší schopností, dovedností a kvalifikací, které s sebou branci přináší z civilního života.⁵⁰

Ve VPR 2003 bylo poprvé uznáno, že konvenční teritoriální obrana by za stávající bezpečnostní situace neměla patřit mezi úkoly ozbrojených sil a vojenské kapacity k jejímu výkonu již nadále nejsou zapotřebí. Namísto toho, aby opuštění obranných úkolů znamenalo zásadní oslabení strategického argumentu pro zachování branné povinnosti, se dle VPR 2003 strategický význam branné povinnosti nyní naopak zvyšuje. Povinná vojenská služba je důležitá pro případné znovuoobnovení obranných schopností Bundeswehru v přijatelném čase. Vedle toho mají branci a rezervisté hrát významnou úlohu v případě, že bude zapotřebí zajistit ochranu domácího obyvatelstva a kritické infrastruktury, např. při hrozbě teroristického útoku.⁵¹

Při obhajobě zachování povinné vojenské služby se tak v různých podobách objevovaly tři kategorie argumentů.⁵² Vojensko-strategické zdůvodnění doznalo v průběhu času největších proměn. Zatímco v devadesátých letech ještě hrála určitou roli víra v nutnost udržení konvenční teritoriální obrany, i když jen ve výrazně zredukované podobě, od VPR 2003 již byla branná povinnost považována za svého druhu pojištění pro případ, že se bezpečnostní situace nebude v budoucnu vyvíjet právě tak, jak bylo v dané chvíli předvídáno a na co se měly ozbrojené síly v plné míře specializovat.

Prominentní roli měl argument týkající se civilně-vojenských vztahů. Vojáci základní služby měli hrát roli svorníku mezi ozbrojenými silami a společností, ukotvovat Bundeswehr v německé společnosti a zajišťovat jeho demokratický charakter. Povinná základní vojenská služba byla považována za nejlepší nástroj proti proměně ozbrojených sil v „stát ve státě“. S tím byl velmi úzce propojený argument o „inteligentních ozbrojených silách“. Branci z celého širokého spektra společnosti měli přinášet stále čerstvé podněty a zabraňovat tak zkosnatění Bundeswehru.

2 Postoj veřejného mínění k budoucnosti branné povinnosti⁵³

Navzdory této zažité argumentaci prosadil ministr obrany zu Guttenberg zrušení povinné vojenské služby. Znamená to, že důvody pro zachování povinné vojenské služby již ztratily smysl? Je tomu tak jen částečně. Dle Weiseho komise je hlavním důvodem klesající společenská podpora institutu povinné vojenské služby (tento pohled komise však zcela neodpovídá výsledkům průzkumu Společenskovědního institutu Bundeswehru, viz graf 3). S ohledem na aktuální bezpečnostní situaci je další zachovávání povinné vojenské služby politicky jen velmi obtížně udržitelné.⁵⁴ Strategický argument tak již ztratil svou sílu, ostatní funkce a role, které zastávali branci, by však měly být zachovány. Dle VPR 2011 budou muset tyto role do budoucna převzít a plnit dobrovolníci a rezervisté. Rezervisté jsou dle VPR 2011 nepostradatelným elementem ozbrojených sil a jejich význam má ještě narůst. Právě oni nyní mají přinášet do Bundeswehru šíři civilních schopností, dovedností a kvalifikací. A v neposlední řadě mají plnit funkci prostředníků mezi společností a ozbrojenými silami. „Slouží jako nepostradatelné přemostění, jež prospívá jak rekrutaci, tak i integraci ozbrojených sil ve společnosti.“⁵⁵

ZÁVĚR

Bylo by naivní se domnívat, že důvody, postoje a cíle popsané ve veřejných strategických dokumentech mohou plně vysvětlit reálný vývoj transformace ozbrojených sil. Přínosnější by asi bylo dívat se na tyto dokumenty jako na veřejnou obhajobu či ospravedlnění zvolené politiky. Taková obhajoba může se skutečnými příčinami souviset občas jen velmi volně, i tak je její vypovídající hodnota nezanedbatelná. Taková obhajoba totiž propojuje myšlení politiků, kteří rozhodnutí činí, a veřejnosti, jíž by daná argumentace měla konvenovat.

Německá bezpečnostní politika je mezi výzkumníky oblíbená pro své normativní založení a právě zakotvené normy strategické kultury se v strategických dokumentech velmi silně ozývají. Přesto nelze opominout námitku, kterou vznesl mj. Tom Dyson, že kulturní argumenty jsou mnohdy instrumentálně využívány, aby pomohly zastavit či přibrzdit reformní snažení, které by mohlo mít některé nepříjemné materiální důsledky. Takto měl působit například ministr obrany Scharping.⁵⁶ Transformace ozbrojených sil bývá spojená s redukcí početních stavů a uzavíráním základen, což může mít neblahé důsledky pro postižené regiony, a s povinnou vojenskou službou souvisí také náhradní civilní služba, která velice významně pomáhala v sociálních službách. K. W. Haltiner tak hovoří o pseudobranné povinnosti, která už neslouží původnímu účelu, tedy zajištění přísunu rekrutů pro armádu v mírovém stavu a vytvoření rezerv pro případ mobilizace, ale skrze alternativní civilní vojenskou službu snižuje náklady na sociální stát.⁵⁷ Na těchto aspektech založená argumentace se pochopitelně ve vojenských strategických dokumentech neobjevovala, přesto její faktický význam zpochybnit nelze.

Co se samotné branné povinnosti týče, silný argument podává Longhurst, a sice že povinná vojenská služba přetrvávala tak dlouho kvůli závislosti na historickém vývoji (path dependency). Přestože se po skončení studené války fakticky vytratil vojenskostrategický důvod pro její zachování, politici se nedokázali odpoutat od diskurzu, který brannou povinnost provázel po tři desetiletí, a naopak jej ještě sami udržovali a přižívovali. 58 Strategické dokumenty jsou právě demonstrací toho, jak byl onen zakotvený diskurz přizpůsobován novým podmínkám.

Za takového stavu nelze než přiznat význam silným vůdčím schopnostem ministra zu Guttenberga, ale také roli jakou hraje finanční tíseň a částečně také válka v Afghánistánu. Internalizované normy tradiční strategické kultury ukazují cestu, to však neznamená, že silný politik za příhodné situace tuto cestu musí následovat. Na druhou stranu, současná reforma Bundeswehru má stále blíž začátku než svému konci a bylo by velmi předčasné předjímat, jaký tento konec bude.

PŘÍLOHY

	XI.1992	IV.1994
	Verteidigungspolitischen Richtlinien	Weißbuch zur Sicherheitspolitik
ministr obrany	Volker Rühle	Volker Rühle
politická příslušnost	CDU	CDU
vládní koalice	Kohl, CDU-CSU - FDP	Kohl, CDU/CSU - FDP
Bezpečnostní hrozby, rizika, výzvy a příležitosti	Nejistota úspěchu demokratisace Ruska, které zůstává jadernou, vojenskou a námořní mocností	Transformace Ruska a střední a východní Evropy
	Vnitrostátní a regionální konflikty v Evropě	Občanské války a vnitrostátní a regionální konflikty
	Vojenský potenciál států v blízkosti Evropy (Severní Afrika a Střední východ)	Proliferace zbraní hromadného ničení a prostředků k jejich nasazení
	Útok na německé občany v zahraničí	
Poslání a role Bundeswehru	Chrání Německo a jeho občany proti politickému vydírání a vnějšímu nebezpečí	Chrání Německo a jeho občany proti politickému vydírání a vnějšímu nebezpečí
	Rozvíjí a posiluje vojenskou stabilitu a evropskou integraci	Rozvíjí a posiluje vojenskou stabilitu a evropskou integraci
	Brání Německo a jeho spojence	Brání Německo a jeho spojence
	Slouží světovému míru a mezinárodní bezpečnosti v souladu s Chartou OSN	Slouží světovému míru a mezinárodní bezpečnosti v souladu s Chartou OSN
	Poskytuje humanitární pomoc při katastrofách a podporuje humanitární aktivity	Poskytuje humanitární pomoc při katastrofách a podporuje humanitární aktivity
Cíle, funkce a úkoly Bundeswehru	Zvládání krizí a konfliktů doplňuje teritoriální obranu jako nový úkol Bundeswehru	Spolupráce se spojenci a partnery za účelem zvládání mezinárodních krizí a konfliktů
	Obrana Německa a jeho spojenců	Obrana Německa a jeho spojenců

Struktura Bundeswehru	Hlavní obranné síly	Stálé síly rychlé reakce
	Síly pro krizovou reakci	Mobilizovatelné hlavní obranné síly
	Základní organizace ozbrojených sil	Základní organizace ozbrojených sil

V. 2003	IX. 2006	V. 2011
Verteidigungspolitischen Richtlinien	Weißbuch zur Sicherheitspolitik	Verteidigungspolitischen Richtlinien
Peter Struck SPD Schröder, SPD - Grünen	Franz Joseph Jung CDU Merkel, CDU/CSU - SPD	Thomas de Maizière CDU Merkel, CDU/CSU - FDP
Hrozba teroristického útoku	Mezinárodní terorismus	Dezintegroující se a nefunkční státy (failed states)
Proliferace zbraní hromadného ničení	Proliferace zbraní hromadného ničení a prostředků k jejich nasazení	Mezinárodní terorismus
Nacionálně a etnicky motivované ozbrojené konflikty v Evropě, mnohdy podporované zločineckými strukturami	Důsledky vnitrostátních a regionálních konfliktů a destabilizace a vnitřní dezintegrace států	Zneužití informačních technologií
Závislost na zranitelných informačních a komunikačních systémech		Proliferace zbraní hromadného ničení a prostředků k jejich nasazení
Závislost na zranitelných dopravních cestách a prostředcích		Epidemie a pandemie
		Důsledky klimatických změn (migrace a ozbrojené konflikty)
		Narušování dopravních cest a přísunu surovin a energetických zdrojů
Zajišťuje zahraničněpolitickou akceschopnost	Zajišťuje zahraničněpolitickou akceschopnost	Chrání Německo a jeho občany
Prispívá k stabilitě v Evropě i ve světě	Prispívá k stabilitě v Evropě i ve světě	Zajišťuje zahraničněpolitickou akceschopnost
Zajišťuje národní bezpečnost a obranu a pomáhá bránit své spojence	Zajišťuje národní bezpečnost a obranu	Prispívá k obraně spojenců
Podporuje mnohonárodní spolupráci a integraci	Prispívá k obraně spojenců	Prispívá k stabilitě a partnerství na mezinárodní úrovni
	Podporuje mnohonárodní spolupráci a integraci	Podporuje mnohonárodní spolupráci a evropskou integraci

Prevence mezinárodních konfliktů a zvládnání krizí, včetně boje proti terorismu	Prevence mezinárodních konfliktů a zvládnání krizí, včetně boje proti terorismu	Teritoriální obrana ve smyslu kolektivní obrany v rámci NATO
Podpora spojenců	Podpora spojenců	Prevence mezinárodních konfliktů a zvládnání krizí, včetně boje proti terorismu
Ochrana Německa a jeho občanů	Ochrana Německa a jeho občanů	Účast na vojenských misích v rámci evropské CSDP
Operace na záchranu a evakuaci občanů v zahraničí	Operace na záchranu a evakuaci občanů v zahraničí	Přispívá k vnitřní bezpečnosti, tj. obranné akce na území Německa, pomoc při přírodních katastrofách a závažných nehodách a ochrana kritické infrastruktury při nouzovém stavu
Podpora partnerství a spolupráce, posilování stability a budování důvěry	Podpora partnerství a spolupráce, posilování stability a budování důvěry	Operace na záchranu a evakuaci občanů v zahraničí, včetně záchrany rukojmí
Pomoc v případě přírodních katastrof a vážných nouzových stavů doma a humanitární pomoc a záchranné operace v zahraničí	Pomoc v případě přírodních katastrof a vážných nouzových stavů doma a humanitární pomoc a záchranné operace v zahraničí	Partnerství a spolupráce jako součást mnohonárodnostní integrace a globální bezpečnostní spolupráce v kontextu moderní vojenské diplomacie
		Humanitární pomoc v zahraničí
Zásahové síly (35 000)*	Zásahové síly (35 000)	Zjednodušuje strukturu – ruší některé úrovně velení a předchozí kategorizaci (VPR 2003 a BK 2006)
Stabilizační síly (70 000)*	Stabilizační síly (70 000)	
Síly podpory (147 500)*	Síly podpory (147 500)	

POZNÁMKY

¹ Transformaci Bundeswehru v jejích různých etapách se věnovala řada odborných děl. Velkou pozornost upoutalo především reformní úsilí na počátku tisíciletí: BREUER, Fabian, *Between Ambitions and Financial Constraints: The Reform of the German Armed Forces.*; DYSON, Tom, *German Military Reform 1998–2004: Leadership and the Triumph of Domestic Constraint over International Opportunity.*; LONGHURST, Kerry., *Why aren't the Germans Debating the Draft? Path Dependency and the Persistence of Conscription.*; MEIERS, Franz-Josef, *The Reform of the Bundeswehr: Adaptation or Fundamental Renewal?.*; MEIERS, Franz-Josef, *Germany's Defence Choices.*; NOETZEL, Timo, SCHREER, Benjamin, *All the Way? The Evolution of German Military Power.* Počátku devadesátých let se věnoval například YOUNG, Thomas-Durell, *Trends in German Defense Policy: The Defense Policy Guidelines and the Centralization of Operational Control*; YOUNG, Thomas-Durell, *German National Command Structures after Unification: A New German General Staff?.* Dlouhodobým vývojem se zabýval mj. MEIERS, Franz-Josef, *Von der Scheckbuchdiplomatie zur Verteidigung am Hindukusch. Die Rolle der Bundeswehr bei multinationalen Auslandseinsätzen 1990–2009.* V českém prostředí se tématu věnoval KRÍŽ, Zdeněk, *Reforma Bundeswehru a obecné trendy vývoje postavení armády v moderní demokracii.*; KRÍŽ, Zdeněk, *Nový směr reformy německé armády.*; KRÍŽ, Zdeněk, *Přístupy německých parlamentních politických stran k reformě Bundeswehru. K současné reformě pochopitelně odborná literatura teprve vzniká.*

² Stichwort: Weißbuch [online].

³ Die Geschichte Der Verteidigungspolitischen Richtlinien [online].

⁴ *Verteidigungspolitischen Richtlinien*, § 9.

⁵ *Weißbuch zur Sicherheit der Bundesrepublik Deutschland und zur Lage und Zukunft der Bundeswehr*, § 205.

⁶ Formálně toto nasazení sice odpovídalo tehdejší interpretaci čl. 87a Základního zákona, neboť německý kontingent měl v Somálsku plnit pouze nebojovou podpůrnou úlohu. Přesto se ozývaly hlasy, včetně ministra zahraničí Klause Kinkelera (FDP), že tato humanitární mise může snadno nabýt atributů bojového nasazení, a tak s ohledem na „adekvátní kauzalitu“ je protiústavní. Was Soll die Bundeswehr in Somalia Eigentlich Machen?

⁷ Jak ostatně stojí ve *Weißbuch 1994*, § 516.

⁸ *Ibid.*, § 503.

⁹ *Ibid.*, § 114.

¹⁰ *Ibid.*, § 517.

¹¹ *Verteidigungspolitischen Richtlinien 1992*, § 18, § 25; *Weißbuch 1994*, § 508, § 14.

¹² *Verteidigungspolitischen Richtlinien 1992*, § 37.

¹³ *Ibid.*, § 19; *Weißbuch 1994*, § 229–230.

¹⁴ *Weißbuch 1994*, § 532.

¹⁵ YOUNG, Thomas-Durell, *Trends in German Defense Policy: The Defense Policy Guidelines and the Centralization of Operational Control*; YOUNG, Thomas-Durell, German National Command Structures after Unification: A New German General Staff?

¹⁶ *Verteidigungspolitischen Richtlinien 1992*, § 38.

¹⁷ Fakticky prvním bojovým nasazením Bundeswehru vůbec byla účast německých letadel na útocích NATO proti bosenským Srbům v roce 1995.

¹⁸ Viz např. MAULL, Hans, Germany and the Use of Force: Still a 'Civilian Power'?; HYDE-PRICE, Adrian, Germany and the Kosovo War: Still a Civilian Power?; BAUMANN, Reiner, HELLMANN, Gunther, Germany and the Use of Military Force: 'Total War', The 'culture of Restraint' and the Quest for Normality.; MISKIMMON, Alister John, Recasting the Security Bargains: Germany, European Security Policy and the Transatlantic Relationship.; HARNISCH, Sebastian, "Change and Continuity in Post-Unification German Foreign Policy.; HARNISCH, Sebastian, MAULL, Hans, *Germany as a Civilian Power?: The Foreign Policy of the Berlin Republic*; BERGER, Thomas, A Perfectly Normal Abnormality: German Foreign Policy after Kosovo and Afghanistan.

¹⁹ GIEGERICH, Bastian, *Mugged by Reality? German Defense in Light of the 2003 Policy Guidelines*, s. 7; MEIERS, Franz-Josef, Von Der Scheckbuchdiplomatie Zur Verteidigung Am Hindukusch. Die Rolle Der Bundeswehr Bei Multinationalen Auslandseinsätzen 1990–2009, s. 211.

²⁰ GIEGERICH, Bastian, *Mugged by Reality? German Defense in Light of the 2003 Policy Guidelines*, s. 3.

²¹ WEIZSÄCKER, Richard von et al., *Gemeinsame Sicherheit und Zukunft der Bundeswehr: Bericht der Kommission an die Bundesregierung*.

²² *Bundeswehr 2002: Sachstand und Perspektiven*.

²³ MEIERS, Franz-Josef, The Reform of the Bundeswehr: Adaptation or Fundamental Renewal?

²⁴ DYSON, Tom, German Military Reform 1998–2004: Leadership and the Triumph of Domestic Constraint over International Opportunity.

²⁵ Viz hodnocení německých deníků: Nur vier Monate Wehrpflicht? Bundeswehr Minister Struck ändert Richtlinien: Landesverteidigung ist nicht mehr Hauptaufgabe.; GAUS, Bettina, Bundeswehr – ihr Feld ist die Welt; Die neuen Verteidigungspolitischen Richtlinien sehen den Umbau der deutschen Armee von einer Verteidigungs- in Eine Interventionsarmee vor.; WALLRAFF, Lukas, Struck ohne Grenzen; Verteidigungsminister stellt neue Verteidigungspolitische Richtlinien vor.

²⁶ *Verteidigungspolitischen Richtlinien*, § 5.

²⁷ Ibid., § 12.

²⁸ Ibid., § 12, § 16, § 62.

²⁹ *Grundzüge der Konzeption der Bundeswehr.*

³⁰ KRÍŽ, Zdeněk, Reforma Bundeswehru a obecné trendy vývoje postavení armády v moderní demokracii, s. 19, 21.

³¹ *Weißbuch zur Sicherheitspolitik Deutschland und zur Zukunft der Bundeswehr.*

³² Kriegswaffeneinsatz im Land Tabu.; KRAUß, Bärbel, „Bundeswehr ist keine Hilfspolizei“; KOHRS, Ekkehard, Franz Josef Jungs überarbeitetes Weißbuch zur Sicherheitspolitik nimmt Rücksicht auf den Koalitionspartner SPD.

³³ WEISE, Frank Jürgen et al., *Bericht der Strukturkommission der Bundeswehr: Vom Einsatz her denken, Konzentration, Flexibilität, Effizienz*, s. 17–18.

³⁴ SCHMALE, Holger, Kleiner und Stärker; Verteidigungsminister Guttenberg will Wehrdienst aussetzen und Bundeswehr um ein Drittel verkleinern.

³⁵ *Verteidigungspolitischen Richtlinien*, kapitola VI.

³⁶ Bundeswehr ist dramatisch unterfinanziert; Verteidigungsminister Guttenberg mahnt grundlegende Reformen an.; SCHMALE, Holger, Kleiner und stärker; Verteidigungsminister Guttenberg will Wehrdienst aussetzen und Bundeswehr um ein Drittel verkleinern.; SCHMALE, Holger, Das Prinzip Guttenberg: Kleiner und besser der Verteidigungsminister will die Wehrpflicht aussetzen, aber keine Bundeswehr nach Kassenlage.

³⁷ WEISE et al., *Bericht der Strukturkommission der Bundeswehr: Vom Einsatz her denken, Konzentration, Flexibilität, Effizienz*, s. 26.

³⁸ MAYER, Steffen, Bundeswehr soll an zwei Fronten gleichzeitig kämpfen können.

³⁹ WEISE et al., *Bericht der Strukturkommission der Bundeswehr: Vom Einsatz her denken, Konzentration, Flexibilität, Effizienz*, s. 30–31, 41, 66.

⁴⁰ JUNGHOLT, T. and MEYER, S., De Maizière vollzieht radikalumbau der Bundeswehr.

⁴¹ REINECKE, Stefan, Mehr Einsätze, weniger Generäle.

⁴² *Verteidigungspolitischen Richtlinien 2011*, kapitola V.

⁴³ *Verteidigungspolitischen Richtlinien 2003*, § 78.

⁴⁴ KRAUß, Bärbel, Akzent- oder Achsenverschiebung?

⁴⁵ HEBESTREIT, Steffen, Neue Marschrichtung; Verteidigungsminister de Maizière korrigiert Pläne seines Vorgängers für die Armee.; JUNGHOLT, T., MEYER, S., De Maizière vollzieht Radikalumbau der Bundeswehr.; KRAUß, Bärbel, Guttenberg kommt der Armeereform näher.; Guttenberg beharrt auf Wehrpflicht.

⁴⁶ LONGHURST, Kerry, Why Aren't the Germans Debating the Draft? Path Dependency and the Persistence of Conscription," s. 148.

⁴⁷ Ibid., s. 152.

⁴⁸ Zdroje dat: Die Geschichte der Wehrpflicht [online]; *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten: Jahresbericht 2010 (Drucksache 17/4400).*

⁴⁹ *Verteidigungspolitischen Richtlinien 1992*, § 9, 18, 25, 41; *Weißbuch 1994*, § 507–508.

⁵⁰ *Weißbuch 1994*, § 517.

⁵¹ *Verteidigungspolitischen Richtlinien 2003*, § 62, § 80.

⁵² Srovnej s KRÍŽ, Zdeněk, Reforma Bundeswehru a obecné trendy vývoje postavení armády v moderní demokracii, s. 15–16.

⁵³ Tento graf sice udává pouze postoj k branné povinnosti a nikoli k povinné vojenské službě, zpráva však uvádí, že zachování branné povinnosti v současné formě (2009) podporovalo 62 % dotázaných a odmítalo 38 %. Proti návrhu na vytvoření plně dobrovolných ozbrojených sil se vyslovilo 55 % respondentů. BULMAHN, Thomas, *Sicherheits- und Verteidigungspolitisches Meinungsklima in Deutschland: Ergebnisse der Bevölkerungsbefragung Oktober/November 2009*, s. 49–50.

⁵⁴ WEISE et al., *Bericht der Strukturkommission der Bundeswehr: Vom Einsatz her denken, Konzentration, Flexibilität, Effizienz*, s. 28.

⁵⁵ *Verteidigungspolitischen Richtlinien 2011*, kapitola VIII.

⁵⁶ DYSON, Tom, *German Military Reform 1998–2004: Leadership and the Triumph of Domestic Constraint over International Opportunity*.

⁵⁷ HALTINER, Karl W., *Westeuropas Massenheere am Ende?*, s. 21–27.

⁵⁸ LONGHURST, Kerry, *Why Arent the Germans Debating the Draft? Path Dependency and the Persistence of Conscription*.

LITERATURA

- [1] *Bundeswehr 2002: Sachstand und Perspektiven*. Berlin : Bundesministerium der Verteidigung, 2002.
- [2] Bundeswehr ist dramatisch unterfinanziert; Verteidigungsminister Guttenberg mahnt grundlegende Reformen an. *Lampertheimer Zeitung*, 25. 6. 2010.
- [3] Die Geschichte der Verteidigungspolitischen Richtlinien. *Bundesministerium der Verteidigung*. [cit. 2011-07-23]. Dostupný z WWW: http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg/!ut/p/c4/NY3NCsIwEITfKGkv_t0sRRHEgx60XiRtlnRpsinbTb348KagOzAMzHysfuosMjM61xjJeP3QTYe79q3aMDs1YdcD94AyjdgJ4KAMOWijgLjxSAEopxIYAC26RO63mzL34kyLR0IgfV8-WVBdJJDFJaOY3bGRyGqMLH5pEnNuFFrdFGVdFWXxv_KzOd4O58t6ta1P1VWPIey_TAs7rg!!/.
- [4] Die Geschichte der Wehrpflicht. *Bundesministerium der Verteidigung*. [cit. 2011-07-23]. Dostupný z WWW: http://www.bundeswehr.de/portal/a/bwde/!ut/p/c4/FcbBDYAgDAXQWVygVXtzC_VW8AMNBak0sr6ad3l88qfK01FM7yqFdZ68rm6SmxdoWIda7oJgoInUWYjql1HE8OkfuOVteQFmm3g_/.
- [5] *Grundzüge der Konzeption der Bundeswehr*. Berlin : Bundesministerium der Verteidigung, 2004.
- [6] Guttenberg beharrt auf Wehrpflicht. *Spiegel Online*, 22. 7. 2010.
- [7] Kriegswaffeneinsatz im Land Tabu. *Frankfurter Rundschau*, 12. 10. 2006.
- [8] Nur vier Monate Wehrpflicht? Bundeswehr Minister Struck ändert Richtlinien: Landesverteidigung ist nicht mehr Hauptaufgabe. *Hamburger Abendblatt*, 19. 5. 2003.
- [9] Stichwort: Weißbuch. *Bundesministerium der Verteidigung*. [cit. 2011-07-23]. Dostupný z WWW: http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg/!ut/p/c4/NYzLCsIwFES_pT-Q2yqU4s4nCKLutO7yuKSX51GStN348SYLZ-AwMMPAB7IdX0jzRN5xA2_oJe3EyoRdNiskBwwDUoqTN5RoZNXpFD4hU36cLbqcVqQYxSwHeJU_hUx6h6kw5QFl6sCTD2zyIZnSzChkhpGCvm5Oh7qp_2q-7fN23J43XXu9Xx7l0GjoFcJkbbfuq-oHx3dQFg!!!/.
- [10] *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten: Jahresbericht 2010 (Drucksache 17/4400)*. Berlin : Deutscher Bundestag, 2011.
- [11] *Verteidigungspolitischen Richtlinien*. Berlin : Bundesministerium der Verteidigung, 2011.
- [12] *Verteidigungspolitischen Richtlinien*. Berlin : Bundesministerium der Verteidigung, 2003.
- [13] *Verteidigungspolitischen Richtlinien*. Bonn : Bundesministerium der Verteidigung, 1992.
- [14] Was soll die Bundeswehr in Somalia eigentlich machen? *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22.4.1993.
- [15] *Weißbuch zur Sicherheit der Bundesrepublik Deutschland und zur Lage und Zukunft der Bundeswehr*. Bonn : Bundesministerium der Verteidigung, 1994.

- [16] *Weißbuch zur Sicherheitspolitik Deutschland und zur Zukunft der Bundeswehr*. Berlin : Bundesministerium der Verteidigung, 2006.
- [17] BAUMANN, Reiner, and HELLMANN, Gunther. Germany and the Use of Military Force: 'Total War', The 'culture of Restraint' and the Quest for Normality. *German Politics*. 2001, roč. 10, č. 1, s. 61–82.
- [18] BERGER, Thomas. A Perfectly Normal Abnormality: German Foreign Policy after Kosovo and Afghanistan. *Japanese Journal of Political Science*. 2002, roč. 3, č. 2, s. 173–193.
- [19] BREUER, Fabian. Between Ambitions and Financial Constraints: The Reform of the German Armed Forces. *German Politics*. 2006, roč. 15, č. 2, s. 206.
- [20] BULMAHN, Thomas. *Sicherheits- und verteidigungspolitisches Meinungsklima in Deutschland: Ergebnisse der Bevölkerungsbefragung Oktober/November 2009*. Strausberg : Sozialwissenschaftliches Institut der Bundeswehr, 2010.
- [21] DYSON, Tom. German Military Reform 1998–2004: Leadership and the Triumph of Domestic Constraint over International Opportunity. *European Security*. 2005, roč. 14, č. 3, s. 361–386.
- [22] GAUS, Bettina. Bundeswehr – ihr Feld ist die Welt; Die neuen Verteidigungspolitischen Richtlinien sehen den Umbau der Deutschen Armee von einer Verteidigungs- in eine Interventionsarmee vor. *Die Tageszeitung*, 22. 5. 2003.
- [23] GIEGERICH, Bastian. *Mugged by Reality? German Defense in Light of the 2003 Policy Guidelines*. Vol. 10, Dias-Kommentare. Düsseldorf : Düsseldorf Institut für Außen- und Sicherheitspolitik, 2003.
- [24] HALTINER, Karl W. Westeuropas Massenheere am Ende? In HALTINER, K.W. and KÜHNER, A. *Wehrpflicht und Miliz – Ende einer Epoche?* Baden-Baden : Nomos, 1999
- [25] HARNISCH, Sebastian. Change and Continuity in Post-Unification German Foreign Policy. *German Politics*. 2001, roč. 10, č. 1, s. 35–60.
- [26] HARNISCH, Sebastian, and MAULL, Hans. *Germany as a Civilian Power?: The Foreign Policy of the Berlin Republic*. Manchester : Manchester Univ Press, 2001.
- [27] HEBESTREIT, Steffen. Neue Marschrichtung; Verteidigungsminister de Maizière korrigiert Pläne seines Vorgängers für die Armee. *Frankfurter Rundschau*, 18. 5. 2011.
- [28] HYDE-PRICE, Adrian. Germany and the Kosovo War: Still a Civilian Power? *German Politics*. 2001, roč. 10, č. 1, s. 19–34.
- [29] JUNGHOLT, T., and MEYER, S. De Maizière vollzieht Radikalumbau der Bundeswehr. *Welt online*, 19. 5. 2011.
- [30] KOHRS, Ekkehard. Franz Josef Jungs überarbeitetes Weißbuch zur Sicherheitspolitik nimmt Rücksicht auf den Koalitionspartner SPD. *General-Anzeiger* 14. 10. 2006.
- [31] KRAUß, Bärbel. Akzent- oder Achsenverschiebung? *Stuttgarter Zeitung*, 19. 5. 2001.
- [32] ———. „Bundeswehr ist keine Hilfspolizei“. *Stuttgarter Zeitung*, 12. 10. 2006.
- [33] ———. Guttenberg kommt der Armee reform näher. *Stuttgarter Zeitung*, 21. 7. 2010.
- [34] KRŮŽ, Zdeněk. Nový směr reformy německé armády. *Mezinárodní politika*. 2005, č. 1, s. 25–28.
- [35] ———. Přístupy německých parlamentních politických stran k reformě Bundeswehru. *Politologická revue*. 2005, č. 1, s. 118–131.
- [36] ———. Reforma Bundeswehru a obecné trendy vývoje postavení armády v moderní demokracii. *Mezinárodní vztahy*. 2003, č. 3, s. 5–23.
- [37] LONGHURST, Kerry. Why Arent the Germans Debating the Draft? Path Dependency and the Persistence of Conscription. *German Politics*. 2003, roč. 12, č. 2, s. 147–165.
- [38] MAULL, Hans. Germany and the Use of Force: Still a 'civilian Power'? *Survival*. 2000, roč. 42, č. 2, s. 56–80.

-
- [39] MAYER, Steffen. Bundeswehr soll an zwei Fronten gleichzeitig kämpfen können. *DAPD Nachrichtenagentur*, 18. 5. 2011.
- [40] MEIERS, Franz-Josef. Germany's Defence Choices. *Survival*. 2005, roč. 47, č. 1, s. 153–165.
- [41] ———. The Reform of the Bundeswehr: Adaptation or Fundamental Renewal? *European Security*. 2001, roč. 10, č. 2, s. 1–22.
- [42] ———. Von der Scheckbuchdiplomatie zur Verteidigung am Hindukusch. Die Rolle der Bundeswehr bei multinationalen Auslandseinsätzen 1990–2009. *Zeitschrift für Außen- und Sicherheitspolitik*. 2010, roč. 3, č. 2, s. 201–222.
- [43] MISKIMMON, Alister John. Recasting the Security Bargains: Germany, European Security Policy and the Transatlantic Relationship. *German Politics*. 2001, roč. 10, č. 1, s. 83–106.
- [44] NOETZEL, Timo, SCHREER, Benjamin. All the Way? The Evolution of German Military Power. *International affairs*. 2008, roč. 84, č. 2, s. 211–221.
- [45] REINECKE, Stefan. Mehr Einsätze, weniger Generäle. *Die Tageszeitung*, 19. 5. 2001.
- [46] SCHMALE, Holger. Das Prinzip Guttenberg: kleiner und besser der Verteidigungsminister will die Wehrpflicht aussetzen, aber keine Bundeswehr nach Kassenlage. *Berliner Zeitung*, 24. 8. 2010.
- [47] ———. Kleiner und stärker; Verteidigungsminister Guttenberg will Wehrdienst aussetzen und Bundeswehr um ein Drittel verkleinern. *Frankfurter Rundschau*, 24. 8. 2010.
- [48] WALLRAFF, Lukas. Struck ohne Grenzen; Verteidigungsminister stellt neue verteidigungspolitische Richtlinien vor. *Die Tageszeitung*, 22. 5. 2003.
- [49] WEISE, Frank Jürgen, et al. *Bericht der Strukturkommission der Bundeswehr: Vom Einsatz her denken, Konzentration, Flexibilität, Effizienz*. Berlin : Strukturkommission der Bundeswehr, 2010.
- [50] WEIZSÄCKER, Richard von, et al. *Gemeinsame Sicherheit und Zukunft der Bundeswehr: Bericht der Kommission an die Bundesregierung*. Berlin/Bonn : Kommission „Gemeinsame Sicherheit und Zukunft der Bundeswehr“, 23. 5. 2000.
- [51] YOUNG, Thomas-Durell. German National Command Structures after Unification: A New German General Staff? *Armed Forces & Society*. 1996, roč. 22, č. 3, s. 379.
- [52] ———. *Trends in German Defense Policy: The Defense Policy Guidelines and the Centralization of Operational Control*. Carlisle : Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1994.

